

Zápis

z 19. jednání Koordinační pracovní skupiny (KPS) pro přípravu Národního akčního plánu (NAP) k zajištění udržitelného používání pesticidů v ČR

Datum konání: 24. června 2013

Místo konání: Ministerstvo zemědělství

Přítomni: viz presenční listina

Program:

1. Metodiky integrované ochrany rostlin (IOR) podle § 5 zák. č. 326/2004 Sb. a systém úřední kontroly dodržování obecných zásad IOR od roku 2014 – *opatření NAP č. 4.58, 4.59 a 4.64 (MZE + SRS + ČSR).*
2. Ekologické zemědělství vzhledem k NAP, prokazování nepovolených přípravků na ochranu rostlin při úředních kontrolách – *opatření NAP č. 4.58 a 4.65 (ÚKZÚZ + SRS + MZe).*
3. Vyhodnocení systému získávání odborné způsobilosti k nakládání s přípravky na ochranu rostlin, zavedeného zákonem č. 199/2012 Sb. – porovnání s podobnými systémy v ostatních ČS EU – *článek 5 směrnice 128/2009/ES (MZe + MZ/SZÚ/+ SRS+ČSR).*
4. Různé (akreditované rostlinolékařské poradenství, jednání na téma ochrany vod 20.3.2013, konference o IOR v Itálii, dánský seminář k „daním z pesticidů“ atd.).

Jednání zahájil a řídil ing. Hnízdil, zástupce za MZe a předseda KPS.

Ad 1a) Ing. Řehák, CSc. seznámil přítomné se stavem připravované příručky k IOR – polní plodiny z hlediska rozpracovanosti a uvedl, že v současné době je text připomínkován lektory (odborníci ze zemědělských univerzit). Cca okolo 10. července bude podle předchozí dohody a v souladu se zněním NAP předán ke stanovisku AK ČR, ASZ, Zem. Svazu ČR, Českomoravskému svazu zem. podnikatelů s měsíčním termínem na zaslání případných připomínek. Tisk se poté předpokládá v září 2013 v nákladu tisíc kusů. Příručka bude ze strany ČSR také předána SRS k tím, že bude publikována na internetových stránkách SRS jako součást Rostlinolékařského portálu - viz opatření NAP č. 4.2.

V diskuzi požádali o možnost připomínek také zástupci CCPA, Mezinárodní asociace výrobců biopreparátů a SZÚ, což bylo přislíbeno. Na dotaz ing. arch. Suchánka, zda je příručka v souladu s předpisy EU, sdělil ing. Hnízdil, že jde o odbornou a nikoliv právní příručku, tedy musí být hodnocena z hlediska odborného. Jejím smyslem není upřednostňovat chemické zásahy, ale naopak je zesouladit se zásadami IOR.

Cena tištěné verze příručky byla odhadnuta na 450,- Kč při předpokládaném rozsahu 600 stran, nebyla dotována MZe.

Závěry:

- a) **MZe spolu s ČSR zajistí, že návrh textu příručky k IOR – polní plodiny bude odeslán ke stanovisku AK ČR, ZS ČR, ASZ, ČMSZP, SZÚ, CCPA a IBMA s tím, že stanovisko může být odesláno do 30 dní po obdržení textu příručky.**
- b) **ČSR umožní, aby konečné znění příručky mohlo být uveřejněno na internetových stránkách SRS jako součást „Rostlinolékařského“ portálu, v souladu s § 5 zák. č. 326/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.**

Ad 1b) Zástupkyně SRS prezentovala (viz příloha) pracovní návrh Kontrolního systému SRS pro kontrolu dodržování obecných zásad IOR. Prezentaci doplnil prof. Ing. RNDr. Kocourek, CSc. vysvětlením, proč byl při hodnocení použit systém bonusu a upozornil na specifika a rizika tohoto řešení.

Následně došlo k široké diskuzi, během které účastníci jednání většinou návrh ocenili s tím, že musí být připomínkován jak odborníky na ochranu rostlin, tak i zástupci zemědělské praxe. Současně vzali na vědomí, že je připravována brožura podrobněji vysvětlující jednotlivé body nejen z hlediska postupu při kontrole (pro SRS), ale i z hlediska správného plnění (pro zemědělce). V diskuzi zazněla řada konkrétních dotazů a podnětů:

- kontroly IOR je vhodné sladit se současným systémem postregistrační kontroly POR, nelze totiž zaměňovat „dobrovolné“ hodnocení s hodnocením povinným např. pro C-C, lépe se již nyní adaptovat na prvky systému kontroly C-C
 - Navržený systém by měl být jako „startovací“ zachován, umožní se zemědělcům orientovat při plnění zásad IOR, jeho změna v budoucnu by neměla být velký problém. Také v dalších členských státech EU existují různé národní systémy kontroly použití POR a přechodu na systémy kontroly C-C. Náš přístup je převzat zejména z německého modelu.
- ocenění „semaforu“ přípravků připraveného SRS
- jak bude ze strany EU kontrolována správnost implementace IOR v ČR? Např. s ohledem na rozdíly v textu příl. III. směrnice 128/2009/ES a vyhl. č. 205/2012 Sb.
 - Komise nyní analyzuje NAPy předané ze strany ČS EU a od roku 2014 budou na prověření implementace směrnice organizovány mise.
- česká legislativa nedostatečně reflektuje zavádění nových technologií a nechemických metod OR zejména z hlediska výzkumu a následného zkoušení a uvádění do praxe
 - Dle §71 odst. 1 písm. c) zák. č.326/2004 Sb. je úkolem MZe podpora výzkumu metod integrované ochrany rostlin, zejména nechemických metod ochrany rostlin a metod ochrany rostlin využívajících přípravky s nízkým rizikem. Podpora výzkumu musí být podpořena realizací jeho výsledků - v tomto kontextu je škoda, že nevládní organizace nepodpořily zavedení poradenských center pro IOR - viz níže.
- ČR nevyužila plně přechodné období k přípravě na plnění úkolů vyplývajících z nové evropské legislativy
 - „Přechodné“ období se nepromeškalo, zajistil se např. vznik akreditovaného RL poradenství (nyní 19 akreditovaných poradců). Vznikne 600stránková příručka pro IOR, toto řada států nemá. Bohužel nevládní organizace nesouhlasily s poradenskými centry pro IOR jako součást českého PRV (bylo navrženo MZe), přestože tyto - včetně demonstračních farem - fungují v ČS EU a čerpají prostředky EU. Přesto je nyní ze strany MZe snaha zapojit IOR do PRV jiným způsobem.
- doplnit jako kritérium redukce úletu POR při aplikaci do bodu 5 kontrolního systému,
- zákaz 3 ú.l. ze skupiny neonikotinoidů (NNI) ztěžuje plnění IOR, podobně jako obtíže při registraci GM odrůd odolných proti ŠO nebo absence biologických přípravků na našem trhu
 - Zákaz neonikotinoidů: ČR byla proti zakazu a aktivně stále upozorňuje, že Komise tímto zákazem působí vlastně proti směrnici 2009/128/ES.
 - SRS je připravena biologické přípravky povolovat stejně jako podpořit jejich zařazení v rámci např. antirezistentních strategií.
- body 5 a 6 zvýhodňují snížení použití POR, ale toto je v rozporu se zásadami antirezistentní strategie.
- ASZ vznesla dotaz: Jak se bude řešit prodej a zbytečné použití přípravků, kdy po odběru určitého množství přípravku, získá pracovník podniku např. zájezd, gril mobil atd.? Přítomní se shodli, že toto je nelegální a nelze to tedy v rámci NAP a integrované ochrany řešit!
- **Závěr: MZe spolu se SRS zajistí, že návrh Kontrolního systému IOR bude odeslán k připomínkám AK ČR, ZS ČR, ASZ a ČMSZP s tím, že připomínky mohou být odeslány do 30 dní po obdržení návrhu Kontrolního systému.**

Ad 2) Ing. Urban a Ing. Florian, Ph.D. (oba ÚKZÚZ) prezentovali (viz přílohy) vzájemný vztah ekologického zemědělství (EZ) a NAP a konstatovali, že koncepce rozvoje EZ zejména s důrazem na ornou půdu je plně v souladu s cíli NAP. Proto je žádoucí úzký kontakt zástupců reprezentujících EZ a tvůrců a realizátorů NAP (spolupráce Komise EZ a KPS pro NAP). EZ je přitom striktně vymezeno předpisy EU na rozdíl od IOR. Řešení EZ tak může být příkladné pro plnění NAP.

Zástupci ÚKZÚZ z pohledu EZ vyjádřili podporu poradenství zaměřenému na IOR, která by doplňovala postupy produkčního EZ. Rovněž existuje prostor pro ekologické farmy v oblastech více rizikových z hlediska výskytu reziduí POR. Je třeba se snažit zajistit i dostatek POR splňujících požadavky EZ. Z prezentace také vyplynulo, že je nutné vytvořit vhodné podmínky pro rozvoj biostimulantů. Zásadním krokem je svěření kompetence ke schvalování přípravků vhodných pro EZ na sloučený ÚKZÚZ.

Pokud jde o kontrolní systémy, jako vzor by mohl sloužit kontrolní systém EZ, který je založen na striktním vyžadování plnění jasně stanovených podmínek v rámci několika klíčových kontrolních bodů. Velkou výzvou je možnost zlepšení metod pro prokazování používání nepovolených POR. Dle výsledků kontrol by mělo být možné rozlišit (dle limitů reziduí) náhodnou kontaminaci od cílených aplikací POR. K tomu je třeba mít k dispozici vhodné analytické a zejména interpretační nástroje. V tuto chvíli chybí pokrytí oblasti použití většiny skupin POR (zejména však herbicidů) na orné půdě a v sadech. Relativně dobře pokryté je použití fungicidů ve vinicích. Vytvoření metod a databází referenčních hodnot se dá následně využít nejen pro odhalování nelegálního použití přípravků v EZ, ale také pro monitoring reziduí POR v prostředí, jak rovněž NAP zmiňuje.

V diskuzi bylo konstatováno, že schopnost půdy odbourávat rezidua POR se ztrácí. Dokonalejší analytické metody využitelné prakticky při kontrolách plnění podmínek C-C mají význam při kontrolách organizovaných SZIF. Na poznámku, že NAP nemá vlastní rozpočet, uvedl ing. Hnízdil, že součástí NAP je i finanční rozvaha ve výši cca 30 mil. Kč ročně pro rezorty, které naplňují jeho obsah.

Závěry:

- a) KPS ocenila kladné vyjádření zástupců ÚKZÚZ k vzájemnému propojení zásad ekologického zemědělství (EZ) a cílů NAP a souhlasí s účelným využitím prvků EZ při plnění opatření NAP.**
- b) KPS podpořila záměr ÚKZÚZ na zlepšení metod k prokazování záměrného používání nepovolených přípravků na ochranu rostlin včetně plánu na pořízení technologie zajišťující přiměřené analytické a interpretační nástroje k zajištění tohoto záměru.**

Ad 3) Ing. Gočálová (MZe) shrnula kroky při přípravě systému vzdělávání k zajištění odborné způsobilosti k nakládání s POR, která byla zahájena již v roce 2012 seminářem k přípravě školitelů. Ve spolupráci s ČSR byla připravena a vydána příručka s náplní kurzů. MZe pověřilo 51 subjektů k pořádání vzdělávacích kurzů, bylo provedeno 6 kontrol organizace jejich zajištění bez podstatnějších závad. Ing. Gočálová také připomněla, že zacházení s POR patří mezi regulovaná povolání.

Ze zdrojů SRS byl také aktualizován počet získaných odborných způsobilostí podle jednotlivých stupňů. Za období od 1.1. – 15.5.2013 byla vydána osvědčení I. stupně OZ pro 11 938 osob. Na základní kurz pro získání osvědčení II. stupně OZ bylo přihlášeno za období od 1.1. – 30.4.2013 celkem 1 286 osob, z nichž 1 153 osob osvědčení získalo (133 neúspěšných). Za toto období si osvědčení prodloužilo 430 osob a 127 osob požádalo o vydání osvědčení na základě platného původního osvědčení.

SRS také připravila a zprovoznila automatický systém vydávání certifikátů.

V rámci diskuze k tomuto bodu uvedl Ing. Řehák, CSc. že k 15.5.2013 se ČSR podílela cca 45% na podílu proškolených účastníků. Na odbornosti I. stupně byl podíl 46%, u II. stupně podíl 51% a u doplňujících školení 44%. Bylo vydáno 6000 ks aktualizovaných publikací s náplní školení (kromě

oblasti ochrany veřejného zdraví). Z pověřených 51 subjektů (mimo ČSR) projeví zájem o publikaci pouze dva subjekty. Dle názoru ing. Řeháka si některé pověřené subjekty vykládají rozsah a obsah školení vykládají různě. Prof. Ing. RNDr. Kocourek, CSc. sdělil, že dle jeho zkušeností lektori plně neznají problematiku IOR, zejména vliv POR na ŽP apod. Problém je dle ing. Řeháka dále u lektorů z oblasti ochrany veřejného zdraví, kteří nemají k dispozici obdobný sjednocující podklad. Tyto kritické připomínky však nebyly adresné. Ing. Gočálová k tomu uvedla, že MZe odebere pověření, pokud se prokáže zkrácení školení pod vyhláškou stanovený limit, a zopakovala, že podobné nedostatky nebyly při kontrolách provedených MZe potvrzeny.

MUDr. Trávníčková uvedla, že zaslala na MZe doporučenou literaturu ke studiu a k použití na kurzech. Bylo realizováno také školení pro hygieniky jako lektory na školení k OZ. Lektori za oblast ochrany veřejného zdraví si stěžovali na absenci praktických pomůcek při výuce; není zřejmé, jak o tom byla pověřená školící zařízení informována. Ing. Gočálová sdělila, že pověřené instituce v průvodním dopise k pověření jsou informovány o povinnosti zajistit požadované ochranné pomůcky po dohodě s lektorem KHS.

Diskuse k rozsahu a četnosti školení ukázala na rozdílné názory účastníků. Ing. Řehák navrhol opakovat školení každoročně, zástupci asociací zemědělců byli spokojeni se současným systémem včetně délky i obsahu školení. Ing. Chaloupka uvedl, že dříve školil každoročně traktoristy agronom, který tak mohl uplatnit specifika daného podniku. MUDr. Trávníčková navrhovala prodloužit počet hodin pro zdravotnickou problematiku, lektori ji nedokážou v přiděleném časovém limitu probrat.

Ing. Hnízdil účastníky seznámil s analýzou zavedení institutu OZ ostatními členskými státy EU (viz příloha), ze které mj. vyplývají značné rozdíly v délce školení mezi ČS EU. Přitom ČR má spíše nízkou časovou dotaci na školení a při dalším snižování by mohl nastat problém s deklarací správné implementace směrnice 2009/128/ES.

Ing. Gočálová v této souvislosti uvedla problém s uznáváním odborné způsobilosti ostatních ČS EU, které vyplývají právě z rozdílné náročnosti a rozdílných osvědčení vydávaných těmito státy. Např. v Německu osvědčení vydávají jednotlivé spolkové státy, respektive zemědělská komora – tzv. „mistrovský průkaz“. Dle ing. Kupce by měla být rozhodující náplň absolvovaného školení a identifikace potvrzení s žadatelem o uznání.

Ing. Kazda, CSc. vnesl dotaz, zda lze ze strany SRS podrobit studenty ČZU Praha testům k získání II. stupně OZ v rámci jejich studia. SRS vyjádřila s tímto řešením souhlas. MUDr. Trávníčková uvedla, že takový přístup je již zaveden v Mendlově ZU Brno v rámci studia rostlinolékařství, kde časová dotace na část týkající se ochrany zdraví byla v letním semestru 2011/2012 – 12 vyučovacích hodin a v letním semestru 2012/2013 – 15 vyučovacích hodin. Se studenty je přitom probírána jak teorie, tak i formou příkladů řešení situací, které se v praxi mohou stát. Dle MUDr. Trávníčkové na MENDELU však nepíší studenti test v rozsahu získání osvědčení II. stupně OZ, protože čas vyhrazený na VŠ zkoušku z celého předmětu je tam je o dost kratší, než čas podle vyhlášky č. 206/2012 Sb. na písemný test pro II. stupeň OZ. MUDr. Trávníčková nepovažuje za vhodné „ostré“ zkušební otázky s odpověďmi volně distribuovat dalším osobám, řešením je zajištění testu přímo pracovníky SRS.

Závěry:

- a) Profesionální používání přípravků na ochranu rostlin je regulovaným povoláním.**
- b) Zástupci svazů zemědělců vyjádřili spokojenost se systémem odborné způsobilosti k nakládání s přípravky, jak je nastaven od roku 2013, a nemají potřebu jej měnit.**
- c) Zástupce SZÚ upozornil na nedostatek času pro část školení k získání odborné způsobilosti, zaměřenou na téma ochrany veřejného zdraví.**
- d) Přestože zazněly kritické připomínky k rozsahu a obsahu školení k OZ ze strany pověřených vzdělávacích zařízení, tyto připomínky nebyly adresné, a zástupce MZe vyjádřil spokojenost se stavem zjištěným při kontrolách. MZe bude i nadále sledovat kvalitu poskytovaných kurzů a bude podporovat vzdělávání lektorů přednášejících u subjektů pověřených ke konání kurzů.**
- e) Zástupci SRS vyjádřili ochotu realizovat zkoušky k získání osvědčení o OZ pro studenty na ČZU Praha.**

Ad 4) Různé

- 4.1. Ing. Hnízdil informoval o obsahu semináře k zavedení daně z POR v Dánsku (viz příloha).
- 4.2. V rámci zavedeného akreditovaného RL poradenství bylo na jaře 2013 úspěšně ukončeno akreditační řízení s 19 poradci.
- 4.3. Dne 21.3.2013 se uskutečnilo speciální jednání zejména se zástupci MŽP a SOVAK na téma plnění opatření NAP v oblasti ochrany vod. Zápis byl rozeslán. MŽP nadále deklaruje svou připravenost zahájit program aktualizace OPVZ.
- 4.4. V roce 2013 se uskutečnila již dvě jednání Pracovní skupiny Komise k implementaci směrnice 128/2009/ES (zpráva z posledního jednání - viz příloha). ČR si (jako většina ČS EU) vykládá IOR ve smyslu definice v čl. 3 odst. 6 směrnice s tím, že jde o pečlivé zvažování veškerých dostupných metod OR s následnou integrací vhodných opatření, která potlačují rozvoj škodlivých organismů. Pokud jsou tyto postupy neekonomické nebo nedostatečně účinné, farmář je nemusí použít (nelze je na něm požadovat). Toto stanovisko ČR také aktivně uvedla na jednání PS Komise.
- 4.5. Komise se chystá zakázat používání POR s ú.l. fipronil (důvodem jsou rizika pro včely zjištěné EFSA).
- 4.6. Organizace Friends of Earth apelovala na Komisi, aby prověřila rizika ú.l. glyphosate (přípravek Roundup), který má údajně poškozovat zdraví obsluhy.
- 4.7. Komise musí podle nařízení č. 1107/2009 do 14. 12. 2013 předložit nové způsoby posuzování ú.l. POR na jejich schopnost působit na endokrinní soustavu živočichů. V březnu 2013 vydala EFSA doporučení k těmto kritériím hodnocení, není zřejmé, zda jej bude Komise respektovat. MZe v této souvislosti požádá o stanovisko MŽP, které má v tomto gesci.
- 4.8. Příští jednání KPS k realizaci NAP bude dne 27. srpna 2013 (úterý) od 9.30 hod. v zasedací místnosti č. 413 na MZe Praha. Pozvánka bude zaslána.

Zapsali: Ing. Vladimír Kupec, Ing. Michal Hnízdil

Přílohy:

1. *Porovnání implementace odborné způsobilosti k nakládání s přípravky na ochranu rostlin (čl. 5 směrnice Rady 2009/128/ES) mezi členskými státy EU (stav leden 2013).*
2. *Národní akční plán ke snížení používání pesticidů v ČR a příležitosti pro ekologické zemědělství (analýza a návrhy) - prezentace ÚKZÚZ.*
3. *Národní akční plán ke snížení používání pesticidů v ČR a vztah k činností ÚKZÚZ (analýza a návrhy) - prezentace ÚKZÚZ.*
4. *Návrh kontrolního systému pro IOR dle zásad vyhlášky č. 205/2012 - prezentace SRS.*
5. *Zpráva z jednání Pracovní skupiny expertů ČS ke směrnici EP a Rady 2009/128/ES konaného dne 21. června 2013.*
6. *Zpráva ze zahraniční pracovní cesty: účast na semináři dánského Ministerstva životního prostředí o zkušenostech se zavedením tzv. daně z pesticidů a s měřením zátěže pesticidů na prostředí.*